

EL TEATRE COM A EINA D'INTERVENCIÓ EDUCATIVA PER A INFANTS DE CRAE

TREBALL FI DE GRAU

Universitat
Oberta
de Catalunya

**JOAN DE ANTONIO SOL
DAVID VAZQUEZ VILLAMOR
PROTECCIÓ A LA INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA
2n semestre 2021-22
Universitat Oberta de Catalunya (UOC)
Grau en Educació Social**

AGRAÏMENTS

El Treball de Fi de Grau ha estat un repte més d'aquest procés d'aprenentatge que m'ha ajudat tant en el que és personal com professional.

I per això, vull donar les gràcies a totes les persones que m'heu acompanyat durant la realització d'aquest treball.

Primerament, al meu tutor David, que ha desenvolupat un paper essencial. Gràcies per la teva orientació, per acompanyar-me en la presa de decisions, per tot el temps que has dedicat a compartir amb mi la teva experiència i transmetre'm aquest entusiasme i estima per la professió.

També a tots els companys i companyes del grau amb qui he creat una amistat que ha anat molt més enllà del món virtual, quina sort haver-vos trobat! Gràcies per les vostres mostres de suport.

I també als meus pares i la meva germana, que sempre han estat al meu costat i m'han animat a assolir tots els objectius que m'he plantejat al llarg de la meva vida. Sense el vostre suport i estima això no hauria estat possible.

RESUM

En aquest treball presento una proposta d'intervenció amb el teatre com a recurs per al desenvolupament d'habilitats socials dirigit als infants del CRAE Creixent d'Amposta. Primer de tot, s'ha fet un treball teòric per a contextualitzar als destinataris del projecte i també del teatre emprat com a recurs educatiu al llarg de la història. Amb això, es planteja una proposta d'intervenció que compta amb multitud de dinàmiques estructurades per temes i objectius. Per acabar, es planteja una conclusió del treball.

Paraules clau: Habilitats socials, teatre, arts escèniques, CRAE, centre residencial, intervenció, recurs educatiu, educació social.

ABSTRACT

In this research study I submit an intervention proposal with the theater as a resource for the development of social skills which focuses on the children of the "CRAE Creixent d'Amposta". As can be seen at work, on the one hand, theoretical work has been done to contextualize the addressees of the project and on the other hand, the theater has also been used as an educational resource throughout the history. As a result of this, an intervention proposal is offered which has a multitude of structured dynamics by themes and objectives. To sum up, a conclusion of the work is proposed.

Key words: Social skills, theater, performing arts, CRAE, residential center, intervention, educational resource, social education.

ÍNDEX

---

1. INTRODUCCIÓ	5
2. PLANTEJAMENT I OBJECTIUS	6
3. MARC TEÒRIC	8
3.1 DESENVOLUPAMENT HISTÒRIC DELS SISTEMES DE PROTECCIÓ A LA INFÀNCIA.....	8
3.2 INFANTS I ADOLESCENTS DESEMPARATS. ACOLLIMENT EN UN CRAE	9
3.3 EL CRAE CREIXENT.....	11
3.4 EL TEATRE COM A RECURS EDUCATIU	14
4. METODOLOGIA	19
4.1 PROPOSTA	19
4.1.1 CONTEXTUALITZACIÓ	19
4.1.2 ESTRUCTURA.....	20
4.1.3 AVALUACIÓ	22
4.2 DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA.....	23
4.2.1 FASE 1. INTEGRACIÓ.....	23
4.2.2 FASE 2. EXPRESSIÓ I REGULACIÓ EMOCIONAL.....	27
4.2.3 FASE 3. ÈXIT CONJUNT.....	33
5. CONCLUSIÓ	36
6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	37
7. ANNEXOS	39

1. INTRODUCCIÓ

A mesura que passa el temps, les relacions que s'han anat generant entre el teatre i l'educació social han anat augmentant perquè d'alguna manera s'està prenent consciència de totes les potencialitats que aquesta unió té en l'àmbit educatiu.

D'aquesta manera, la finalitat d'aquest treball és la utilització del teatre com a eina d'intervenció educativa en un CRAE a través d'una proposta d'intervenció que fomenti el desenvolupament d'habilitats essencials i fer que aquestes permetin generar i promoure una convivència pacífica i democràtica entre els infants que hi resideixen. He apostat pel teatre perquè són molts els beneficis que produeix quan ens referim a l'aprenentatge en habilitats socials. Com nomena Núñez i Navarro,

“L'experiència dramàtica implica la participació física, psicològica i emocional per part d'un grup de persones que comparteix i posa en comú una sèrie d'idees. Per aquest motiu, no només enriqueix l'expressió i comunicació entre iguals, sinó que desenvolupa una comprensió sobre les relacions socials amb els altres i promou les competències socials de cadascú” (2007:227).

Vaig iniciar fa més de deu anys la meva formació en teatre, i en general les arts escèniques, a l'Escola Municipal de Teatre de Tortosa. Des de llavors, tota la meva trajectòria professional en l'àmbit sociocultural ha estat relacionada gradualment amb aquesta disciplina. De fet, com a animador sociocultural i turístic he pogut desenvolupar molts projectes que contemplaven interpretacions teatrals en diversitat d'equipaments culturals i, com a integrador social, també he pogut dur a terme activitats, fòrums i representacions d'obres amb persones amb diversitat funcional del centre ocupacional on treballava.

Ara la meva realitat és una altra i la meva formació, tant artísticament com professionalment, no s'ha aturat mai. Fa més de quatre anys que estic actiu al CRAE Creixent d'Amposta com a auxiliar tècnic educatiu i amb tot aquest temps he pensat i analitzat de quina manera el teatre, aquesta passió innata, pot resultar-me útil al meu lloc de treball i fer una aportació al camp de l'educació social.

2. PLANTEJAMENT I OBJECTIUS

Tota l'experiència apresada al llarg de la meua vida em permet avui posar sobre la taula aquesta proposta i plantejar el seu objectiu general: Elaborar una proposta basada en el teatre que permeti treballar habilitats socials en els infants del CRAE Creixent.

D'aquest objectiu general del treball de fi de grau apareixen els objectius específics següents:

- Conèixer el desenvolupament històric que ha sofert la protecció a la infància.
- Contextualitzar als infants i adolescents desemparats.
- Analitzar i ampliar la informació sobre el CRAE Creixent.
- Explorar les potencialitats del teatre utilitzat com a eina d'intervenció educativa.
- Detectar i analitzar les mancances i dificultats dels infants que resideixen al CRAE Creixent durant els processos de relació.
- Dissenyar una proposta d'intervenció per als infants del CRAE Creixent que permeti aplicar tècniques teatrals i estigui enfocada a l'adquisició d'habilitats socials.

El treball s'estructura en diferents punts que plasmen tot el procés realitzat, des de la documentació i contextualització, l'anàlisi de la situació del CRAE i, a posteriori, l'elaboració de la proposta.

A l'inici es planteja una introducció que conclou amb la planificació dels objectius del present treball. Després, al marc teòric realitzo una síntesi de la transformació històrica que ha sofert la protecció a la infància amb la finalitat de situar als lectors en aquest marc concret. Quina és la situació que viuen tots els infants i adolescents en el moment en què són separats de la seva família i es determina la situació de desemparament? Com és la situació d'aquests infants i adolescents quan ingressen a un Centre Residencial d'Acció Educativa (CRAE)? Parlo del CRAE Creixent, el centre on s'ubica la meua proposta socioeducativa, i també llegireu una primera aproximació al teatre partint dels seus inicis, entès com un recurs educatiu. A continuació, hi figura l'enfocament metodològic de la proposta educativa amb totes les seves característiques i el plantejament de la seva estructuració. Després ja podreu trobar el desenvolupament íntegre de la proposta, amb cadascuna de les

sessions plantejades descrites. Per acabar, es presenten les conclusions, com a reflexió final després de l'elaboració del treball.

En definitiva, considero que aquest treball pot resultar rellevant no només per a aprofundir en la justificació teòrica de l'ús del teatre com a eina per a educar en valors i habilitats socials sinó que també per a aplicar una proposta accessible que contribueix a la millora de la qualitat educativa i també a la del benestar de tots els infants que resideixen en centres residencials.

3. MARC TEÒRIC

3.1 DESENVOLUPAMENT HISTÒRIC DELS SISTEMES DE PROTECCIÓ A LA INFÀNCIA

És a finals del segle XX, durant la celebració de la Convenció dels Drets dels Infants, quan s'aprecia un interès en relació amb la protecció dels infants. És l'Assemblea General de les Nacions Unides qui, el 20 de novembre de cada any, celebra el dia Internacional dels Drets dels Infants commemorant l'aprovació de la Declaració dels Drets del Nen l'any 1959 i també de la Convenció sobre els Drets de l'Infant el 1989. Aquesta darrera obliga als 195 estats que l'han ratificat a complir els 54 articles que recullen els drets econòmics, socials, culturals, civils i polítics de tots els infants. L'aplicació de tots aquests articles és obligada per als governs, però també defineix les obligacions i responsabilitats d'altres, com per exemple els progenitors, els mateixos infants i també professionals de l'educació, la salut, etc.

En el moment que pren protagonisme l'estat del benestar, augmenta la importància de protegir aquells grups amb risc d'exclusió social o amb més vulnerabilitat, entre ells els infants i adolescents. Actualment, la llei més recent és la Llei 14/2010 del 27 de maig dels Drets i les Oportunitats en la Infància i Adolescència, malgrat que a posteriori apareix la Llei 10/2020 que modifica l'anterior amb relació a l'exempció de copagament als menors orfes tutelats per la Generalitat. Aquesta llei "reconeix el dret de totes les persones menors d'edat a rebre l'atenció integral necessària per al desenvolupament de llur personalitat i llur benestar en el context familiar i social" (Llei 14/2010 del 27 de maig, preàmbul). Com diu aquesta llei és la Generalitat de Catalunya qui, sota la reglamentació, ha de vetllar per la defensa de tots els drets d'aquest col·lectiu i al mateix temps tenir cura pel seu benestar.

Avui dia l'encarregat de la protecció d'infants i adolescents a Catalunya és el recent Departament de Drets Socials i la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA), qui se'n fa càrrec de tota la competència pel que fa a la protecció d'aquest col·lectiu. El Departament de Drets Socials disposa de diferents serveis que prevenen situacions de risc i que protegeixen als infants i adolescents amb l'objectiu de potenciar i millorar la seva participació com a ciutadans i d'aquesta manera promoure actuacions que millorin la seva condició de vida.

Aquesta llei defineix la situació de risc com la situació en què el desenvolupament i el benestar de l'infant o l'adolescent es veuen limitats o perjudicats per qualsevol circumstància personal, social o familiar, si els progenitors o guardadors no assumeixen o no poden exercir completament llurs responsabilitats (Llei 14/2010:8).

En resum, la Generalitat de Catalunya té l'obligació de protegir a infants i adolescents quan el seu procés de desenvolupament es veu danyat. Primerament, vetllarà per la prevenció i protecció d'aquelles situacions de risc que no impliquin separar als infants o adolescents del seu nucli familiar i, per un altre costat, protegirà i declararà una situació de desemparament, sempre que sigui prioritari dur a terme aquesta separació entre l'infant i la seva família, i proposar i executar una mesura de protecció.

3.2 INFANTS I ADOLESCENTS DESEMPARATS. ACOLLIMENT EN UN CRAE

Quan es detecta una situació de risc, maltractament o desemparament en infants o adolescents intervenen els serveis bàsics d'atenció social. Aquests realitzen i duen a terme una primera avaluació del cas i, si es preveu una intervenció més especial, el cas es trasllada a l'Equip d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA). Aquest equip s'encarrega de fer una valoració de la situació sociofamiliar de l'infant o adolescent. Si hi ha la possibilitat que aquesta situació millori es du a terme un compromís socioeducatiu amb el nucli familiar. Si, d'altra banda, aquest no es considera, la valoració finalitza amb una proposta de mesura de protecció a la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA). En aquest punt, és aquest organisme l'encarregat de resoldre de manera administrativa la suspensió, provisional, dels drets corresponents als pares, de l'assoliment de totes les funcions tutelars i de l'aplicació de la mesura de protecció. Paral·lelament, l'EAIA realitza una intervenció amb la família amb la finalitat que l'infant pugui retornar, com més prompte sigui possible, a casa seva. És als centres d'acolliment on es du a terme l'atenció immediata i transitòria dels infants i adolescents que se separen del seu nucli familiar i es fa un estudi d'observació i diagnòstic de la seva situació per poder fer una proposta de mesura de protecció adient al seu cas concret.

Es consideren desemparats els infants o els adolescents que es troben en una situació de fet en què els manquen els elements bàsics per al desenvolupament integral de la personalitat, sempre que per a llur protecció efectiva calgui aplicar una mesura que impliqui la separació del nucli familiar (Llei 14/2010:44).

Un cop s'ha declarat el desemparament de l'infant o adolescent, la DGAIA ha d'establir una mesura de protecció. En aquest tipus de situacions es té en compte la territorialitat, és a dir, el lloc d'on és l'infant és una premissa a l'hora de buscar-li un centre. Cal vetllar perquè l'infant continuï pertanyent a una comunitat, a un entorn cultural, educatiu, etc. sempre que per motius de força major no es recomani el contrari.

Els centres han de vetllar per l'assoliment òptim de determinats aspectes claus de la vida de l'infant i de l'adolescent tals com l'afectivitat i la vinculació a les persones de l'entorn, l'educació, l'autonomia i la presa de decisions, la seguretat...

Els centres han de ser recursos que atenguin la pluralitat dels infants i adolescents (diferents realitats, diferents edats, etc) i alhora han de ser recursos camaleònics i oberts tenint en compte sempre les necessitats i la protecció dels infants i joves que hi viuen. Existeixen moltes mesures d'acolliment, però jo em centraré en els Centres Residencials d'Acció Educativa (CRAE) perquè és on desenvoluparé el meu treball.

Els CRAE són recursos que tenen la funció de garantir una atenció integral a infants i adolescents de 0 a 18 anys a qui s'ha aplicat una mesura d'acolliment simple en institució. El seu objectiu és donar resposta a situacions i necessitats educatives i assistencials que requereixen una especialització tècnica en la seva guarda i educació alternativa a la seva família d'origen.

Segons el Departament de Drets Socials (2022), les seves funcions principals són:

- Promoure, establir i aplicar mesures tècniques educatives i d'inserció social, laboral i familiar.
- Coordinar-se amb els serveis socials bàsics, amb professionals i d'altres sistemes de benestar social, amb les entitats associatives i amb les que actuen en l'àmbit dels serveis especialitzats.

- Proporcionar a infants i adolescents atesos tota la cobertura inherent a l'exercici de la guarda i l'educació.
- Les altres funcions establertes per l'ordenament jurídic vigent.

Quan arriba un infant o adolescent a un CRAE a aquest se li assigna un tutor o tutora que ha de fer el Projecte Educatiu Individual (PEI), que contempla el disseny de la intervenció en l'àmbit educatiu centrada en l'infant i el termini màxim per a la realització d'aquest és d'un mes. És necessari que el tutor o tutora detectin les necessitats de cinc àmbits personals de l'infant. Aquests àmbits són: sociofamiliar, desenvolupament emocional-relacional, aprenentatges i laboral, vida quotidiana i desenvolupament físic.

3.3 EL CRAE CREIXENT

El CRAE Creixent és un Centre Residencial d'Acció Educativa concertat ubicat a Amposta, l'únic existent a la comarca del Montsià.

El CRAE dona servei continuat els 365 dies de l'any les 24 hores del dia garantint en tot moment la presència i acompanyament educatiu dels 7 educadors que hi treballen amb l'objectiu d'establir processos d'acompanyament vers l'autonomia des del moment que ingressa un infant fins al moment que finalitza la seva estada. L'acompanyament es duu a terme fins a la majoria d'edat i en alguns casos, depenent del projecte de l'adolescent, es poden establir mesures de transició a la vida adulta i ser derivats als programes de l'Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET) abans de la majoria d'edat amb el consens de l'EAIA de referència i el vistiplau de la DGAIA.

L'equip educatiu del CRAE Creixent té sempre present el caràcter temporal i, per tant, es treballa, sempre que sigui possible, el retorn de l'infant/adolescent al seu nucli familiar, l'acolliment familiar o altres alternatives de vida autònoma. Voldria destacar que, excepcionalment, en alguns casos l'edat d'estada al CRAE es pot allargar més enllà de la majoria d'edat, sempre que hi hagi el vistiplau de la DGAIA, mitjançant la tramitació d'un expedient assistencial que, segons el cas, variarà la temporalitat en

funció de les necessitats de l'adolescent si es resta a l'espera d'una incapacitació o plaça d'habitatge protegit per la Direcció General de Protecció Social (DGPS).

Al CRAE es treballa amb l'objectiu d'assolir progressivament un conjunt de responsabilitats que a partir dels divuit anys caldrà que els adolescents se'n puguin fer càrrec tots sols, i la metodologia emprada consisteix a posar-los a prova, sobretot en els últims mesos de la seva estada al centre. Anteriorment, he fet referència a la importància de potenciar la pertinença a una comunitat en els nostres infants i adolescents així com garantir un entorn dotat d'eines i recursos, és per això que he elaborat un llistat de recursos externs útils per a tots ells que disposa la ciutat d'Amposta:

- Recursos educatius.
- Centres d'Educació Secundària Obligatòria.
- Escoles d'educació especial.
- Recursos de lleure i culturals: centre cívic, biblioteca, espais socials, associacions que treballen amb infants i adolescents, etc.
- Recursos esportius: clubs i associacions esportives.
- Recursos prelaborals.
- Projectes d'inserció laboral.
- Equipaments sanitaris i de salut: Centre d'Atenció Primària (CAP), hospitals de la zona, Centre de Salut Mental Infanto-Juvenil (CSMIJ), clíniques dentals, etc.
- Administració: Comissaria de Policia, Mossos d'Esquadra, Oficina d'Atenció al Ciutadà, etc.
- Xarxa de transports públics.

Per les seves característiques i funcions, el CRAE Creixent esdevé un projecte ambiciós i s'ha convertit en una prova pilot molt important dintre del conjunt de recursos residencials per a infants i adolescents a les Terres de l'Ebre des de la seva obertura l'any 2018. La seva particularitat és el projecte terapèutic, donat que implementa el tractament i reparació del trauma mitjançant la Criança Terapèutica. La

Criança Terapèutica es basa en el paradigma dels Bons Tractes impulsat per Barudy i Dantagnan (2010), els quals postulen que els nens que han rebut maltractament durant la seva infantesa tenen unes mancances emocionals i relacionals que interfereixen en el seu desenvolupament i en les diferents esferes de la seva vida. Aquestes mancances interfereixen significativament en les seves vides i és fonamental poder reparar-les per tal que puguin esdevenir éssers resilients. Així doncs, el CRAE Creixent compta amb un paradigma que sustenta totes les accions que es porten a terme, tant per part del terapeuta, especialitzat en traumateràpia, com pel mateix equip que forma part del recurs.

Al CRAE Creixent actualment hi resideixen 10 infants i adolescents entre 8 i 16 anys. Aquesta diferència d'edat entre els residents i les característiques espacials del recurs, permeten a l'equip educatiu treballar per grups d'edat. Per entendre-ho millor, l'edifici on està ubicat el CRAE Creixent és un habitatge format per dos pisos independents que s'han unificat a través de la cuina, l'espai més ampli de tot el centre. Aquesta distribució ha permès, a hores d'ara, separar a tots els residents en dos grups i ubicar als petits, entre 8 i 11 anys, a un pis i als grans, de 12 fins als 16, a l'altre. Mentre no hi hagi canvis, aquesta organització permet a l'equip educatiu elaborar diferents dinàmiques i establir normes adequades als usuaris i a la seva edat. A manera d'exemples, a un pis se'n va a dormir més aviat i a l'altre més tard, o a un pis la utilització de tauletes i ordinadors està regulada i a l'altre no. Cadascun dels pisos, ambdós simètrics, té tres habitacions, un bany, una sala d'estar, accés a un pati interior i la cuina, d'ús comú per a tothom. A més, també compta amb un espai que, al pis dels petits s'ha utilitzat com a sala d'educadors i, a l'altre, com a espai d'estudi. A la planta baixa, hi ha el despatx de direcció, una sala de reunions, un magatzem i una sala per a la realització de teràpies i recepció de familiars i visites.

El que sempre s'ha treballat amb relació a l'espai físic és que aquest sigui acollidor, que afavoreixi la quotidianitat. Per aquest motiu, tot el material i el mobiliari del centre s'ha adequat a l'edat i també a les característiques dels infants i adolescents que hi viuen. Des de l'espai d'assemblea amb els infants i adolescents també es considera necessari i educativament adient cultivar la responsabilitat pel que fa a la decoració, manteniment i a la cura dels espais del centre, tant individuals com col·lectius. Així doncs, l'objectiu és crear espais que permetin la participació dels infants i adolescents en l'adequació, la distribució i el manteniment dels espais i del material. Recentment,

s'ha iniciat un projecte mitjançant la metodologia Design Thinking, un mètode per a generar idees innovadores que centra la seva eficàcia a entendre i donar solució a les necessitats reals dels usuaris, per a l'adequació del pati i de moment la participació dels infants i adolescents ha estat molt enriquidora.

L'equip professional del CRAE Creixent està format per 9 persones, 7 educadors/es, 1 persona de direcció i 1 persona de serveis. L'organització horària de l'equip educatiu és per torns: matí, tarda, nit i cap de setmana i festius. Aquesta, és valorada com a idònia a l'hora d'aplicar i dur a terme les dinàmiques pròpies del CRAE i donar coherència als torns de treball i l'atenció educativa als infants i adolescents acollits perquè afavoreix una línia d'intervenció educativa que facilita l'estabilitat dels infants i la coherència en les diferents franges horàries, que alhora permet planificar juntament amb els infants el dia a dia. El personal de serveis s'encarrega de la neteja i de la cuina.

3.4 EL TEATRE COM A RECURS EDUCATIU

L'ésser humà ha utilitzat des de sempre diferents tècniques teatrals per a la transmissió cultural i la socialització de les persones. Hi ha indicis que els primers actes teatrals es remunten a l'època de la prehistòria, quan els homes imitaven als animals amb la intenció de passar despercebuts o ensenyar als més joves. S'observa com a poc a poc es passa d'un acte de comunicació a un acte de socialització, d'espiritualitat i, per descomptat, un acte artístic.

Al llarg de la història s'ha pogut identificar l'educació amb elements relacionats amb el teatre, el moviment del cos, la memòria, el joc, la dramatització i la música. A principis del segle XX, pedagogs de l'art dramàtic com Lecoq o Dasté van promoure mètodes poc convencionals en l'àmbit de l'educació a través de tècniques teatrals com l'expressió corporal. És a Espanya, amb la generació del 27, quan s'inicia el teatre popular entès com un teatre escrit, dissenyat, muntat, interpretat i contemplat per persones alienes a la professió teatral i que formen part del poble.

L'any 1931 el govern republicà crea les anomenades missions pedagògiques, apropant el teatre a pobles i petites aldees amb poca riquesa cultural on mai abans s'havia vist teatre. A la mateixa època, F. García Lorca i E. Ugarte van crear el grup

La Barraca, un grup de teatre universitari que representava algunes de les grans obres dramàtiques que conformaven el patrimoni cultural del Segle d'Or arreu del país. Tots aquests corrents suposen la cerca de l'apropament del teatre al poble mitjançant processos recuperats de la transmissió cultural.

Als anys vuitanta s'inicia a Espanya la democràcia cultural, transformant la cultura no només en un objecte de consum sinó en un àmbit de realització personal i col·lectiva al que tothom té el dret d'accedir. Aquest objectiu es comença a treballar, sobretot, des de l'animació sociocultural, que empra el teatre com a recurs per aconseguir objectius i, a partir d'aquí, es produeix la transició del teatre per a tothom al teatre creat pel poble i per al poble. Arribats en aquest punt, l'expressió dramàtica es desenvolupa com una activitat de formació, integradora i d'oci en diferents àmbits, edats, col·lectius i propòsits.

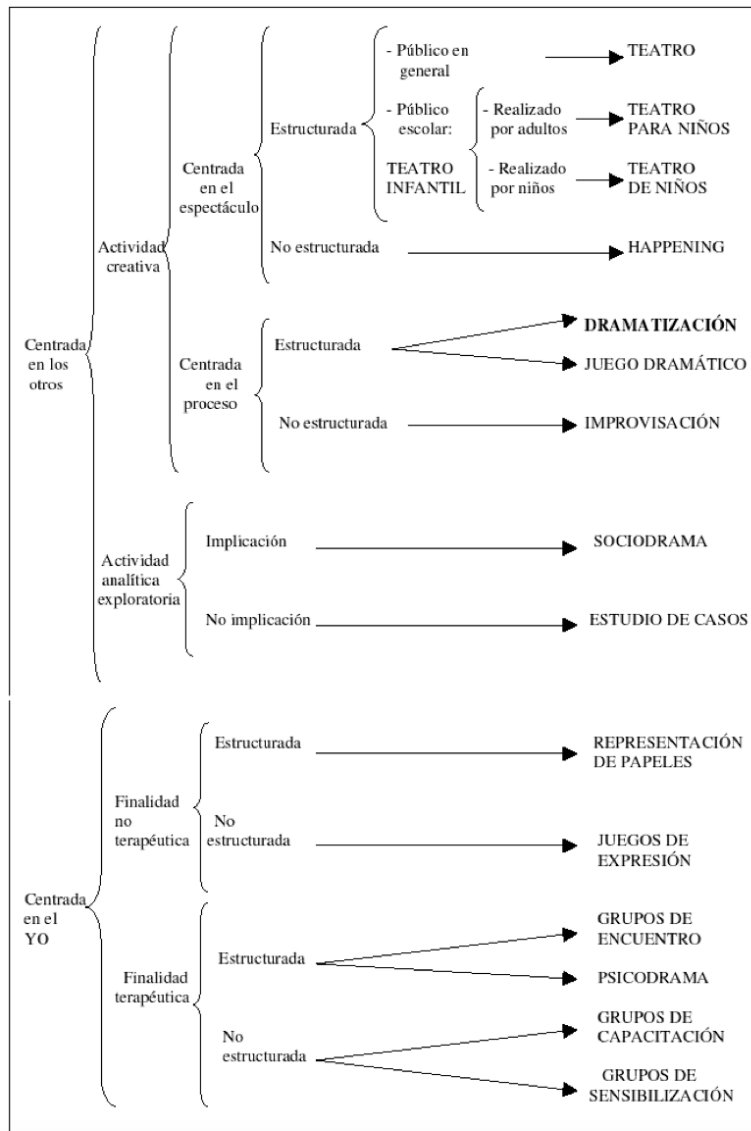
A partir d'aquí, podem dir que el teatre té l'objectiu d'utilitzar tècniques dramàtiques per a la comprensió i cerca d'alternatives a problemes de caràcter social o interpersonal. Partint de totes les implicacions que assoleix en l'àmbit pedagògic, social, cultural, polític i terapèutic, el teatre proposa transformar a l'espectador i a l'actor, conduint-lo a la reflexió sobre el seu passat perquè pugui modificar la seva realitat en el present i canviar el seu futur. A partir d'aquest breu resum, es pot veure que la relació entre teatre i educació no esdevé nova, sinó que el teatre sempre ha tingut aquest vessant pedagògic adreçat a la societat en diferents etapes.

Podem afirmar, llavors, que el teatre conforma un fenomen personal i social. Personal tenint en compte que és adequat per al descobriment, desenvolupament i creixement de la mateixa persona, i social en el sentit que "es realitza en grup, compartint una experiència determinada a través d'un acte de comunicació" (Núñez i Navarro, 2007:244).

En el moment que inicio la recerca del paper del teatre en l'àmbit educatiu, em trobo amb multitud de conceptes relacionats entre ells mateixos, com per exemple el teatre infantil, el teatre per a nens, la dramatització o el joc dramàtic, entre molts altres. Tots aquests conceptes pertanyen a diferents tècniques que s'apliquen en funció de les condicions i finalitats de la intervenció, com es pot apreciar a la "Taula 1".

Taula 1

Tècniques dramàtiques

Nota: de Motos, 1992 (citada a Núñez i Navarro, 2007:231)

És a finals del segle XX quan comencen els primers debats que diferencien el teatre del drama, sobretot quan aquest àmbit es refereix a la finalitat educativa. Els posicionaments més extrems entenen el drama com un procés educatiu on els infants poden desenvolupar la seva creativitat o les seves habilitats de comunicació al mateix temps que la seva personalitat experimenta una evolució, mentre que el teatre és entès com un producte finalitzat, on es prioritza el resultat final amb l'objectiu de

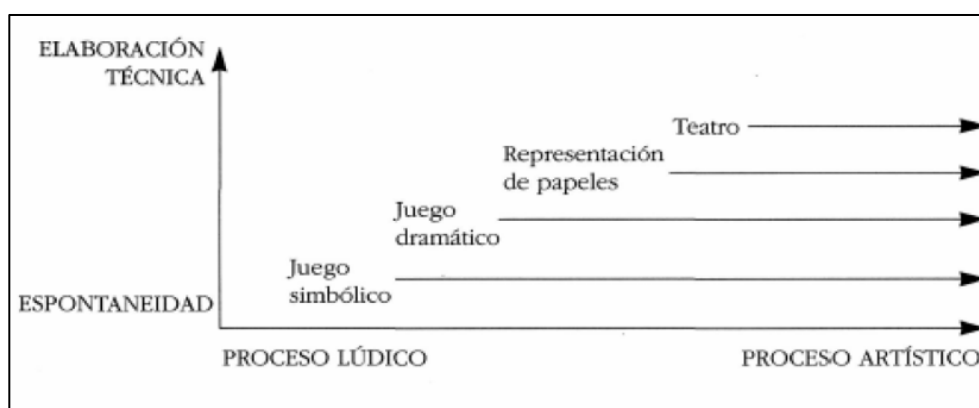

satisfer a tercers deixant de banda allò que l'infant pugui aprendre i experimentar durant el procés. Malgrat que finalment, moltes altres teories exposen que les diferències esdevenen insignificants si es tenen en compte totes les semblances.

A continuació, presento la "Taula 2" la qual mostra de manera esquemàtica algunes de les diferents formes dramàtiques. Es pot veure que es tracta d'un gràfic amb un vector vertical que fa referència al grau d'espontaneïtat que té l'expressió dramàtica i un vector horitzontal que indica la finalitat d'aquesta.

Taula 2

Formes dramàtiques

Nota: de Motos, 1996 (citada a Núñez i Navarro, 2007:233)

Es pot observar com, per exemple, la forma més espontània i lúdica correspon al joc simbòlic i l'expressió dramàtica amb més elaboració tècnica i amb un potent procediment artístic és el teatre. D'acord amb aquestes dades, el joc dramàtic, que posseeix alguns paràmetres espontanis i, al mateix temps, ja contempla algunes regles que possibiliten una estructuració en el joc sense perdre el sentit lúdic, és la que més m'interessa especialment en aquest treball.

El joc que es desenvolupa durant la infància sorgeix de forma natural i espontània i és aquí on trobem l'origen del joc dramàtic. Amb aquesta forma, el nen du a terme les seves capacitats en un context lliure i amb genuïtat amb relació als altres i amb el món. En aquest joc, l'infant és qui decideix a quin ritme es desenvolupa la comunicació, l'acció i també la creativitat.

“Un ús educatiu del joc pot afavorir el desenvolupament integral del subjecte, ja que la capacitat lúdica, com qualsevol altra, es desenvolupa articulant les estructures psicològiques globals, no només les cognitives, sinó afectives i emocionals, amb les experiències socials que cadascú de nosaltres posseeix” (Núñez i Navarro, 2007:232)

Per tant, el que es pretén en aquest treball és entendre el concepte de teatre o dramatització com un procés educatiu, on l'objectiu no és dur a terme una representació final sinó promoure l'expressió dels infants i l'adquisició de valors, a través d'una proposta col·lectiva.

4. METODOLOGIA.

4.1 PROPOSTA

En aquest apartat s'explica el context per on s'ha dissenyat aquesta activitat. També l'estructura que seguirà la proposta amb les diverses sessions i la seva seqüenciació amb la finalitat d'entendre el seu desenvolupament.

4.1.1 CONTEXTUALITZACIÓ

Per al disseny d'aquesta proposta s'ha escollit el CRAE Creixent d'Amposta. Com s'ha explicat anteriorment, és un centre on em trobo actiu professionalment i això em permet fer una detecció de necessitats real i poder dur a terme, pròximament, la posada en marxa de la proposta. En concret, s'ha escollit treballar amb els cinc infants d'entre 8 i 11 anys que resideixen al recurs. Tots ells conviuen en un pis concret, al marge de la resta d'infants i adolescents d'edats més avançades. D'aquest grup, dues són nenes i tres són nens. La proposta està pensada per a que sigui dinamitzada per mi mateix, tot i que un dels objectius és que pugui desenvolupar-la qualsevol professional de l'educació social i emprar-la en la seva tasca professional.

Els educadors i educadores valorem les tasques de la vida quotidiana com un eix transversal del bon funcionament de la dinàmica del CRAE. El seu seguiment i compliment per part dels infants amb l'acompanyament i suport dels educadors, si és necessari, és un element clau que facilita la convivència i la dinàmica positiva diària. Amb els infants es treballa l'aprenentatge d'hàbits i d'organització de la vida quotidiana en la vida al CRAE. La realització de totes aquestes està subjecta a la dinàmica d'horaris del recurs i també a les capacitats de cada infant atenent al seu grau de desenvolupament i edat.

També els infants gaudeixen de temps lliure per jugar i relacionar-se entre ells. Habitualment ho fan a la seva sala d'estar, un espai amb sofàs, televisió i connexió wifi que els permet veure pel·lícules a través de diferents plataformes que proporciona el recurs, jugar amb les seves tauletes o ordinadors, entre altres. També disposen d'un pati exterior amb taula de ping-pong i diferents materials esportius per a crear circuits i altres activitats.

Però bé, el que passa amb ells en tots aquests espais i durant la realització de les activitats descrites és que apareix el conflicte. Vaig iniciar un diari de camp durant una setmana que vaig treballar al torn de matí, que podreu trobar a l'Annex 1 per a observar, de dilluns a divendres, de quina manera és la seva interacció durant la realització d'activitats de la vida diària (AVD) i en el seu temps lliure, i identificar de quina forma apareixien els conflictes i dificultats d'interacció entre ells.

Doncs una vegada realitzada aquesta observació, i amb l'anàlisi dels resultats obtinguts al treball de camp, es percep que hi ha una manca d'habilitats relacionades amb l'empatia, l'escolta, l'expressió i comunicació, principalment. Malgrat que els educadors quan interactuem i ens comuniquem amb els infants ja coneixem les seves capacitats o habilitats i utilitzem un llenguatge verbal i no verbal adequat a les seves característiques concretes, queda reflectit que entre ells no existeix aquesta adaptabilitat i sovint això provoca conflictes. En el grup escollit hi ha diversitat a l'hora d'atendre i seguir les dinàmiques que proposa l'equip educatiu, alguns tenen més compromís amb les AVD, altres només volen mirar la televisió i imposar la seva programació preferida, etc.

Per tant, i amb l'objectiu de prioritzar les competències i habilitats que ajuden a millorar les relacions socials, en la meua proposta posaré èmfasi en el desenvolupament de competències expressives i de regulació emocional mentre es realitza la interacció.

4.1.2 ESTRUCTURA

La proposta està formada per un total de 10 sessions, i es preveu que es realitzi una sessió a la setmana, quan estiguin tots els infants al CRAE. Aquest plantejament pot variar depenent del torn o horaris que desenvolupi el dinamitzador. Amb això, la proposta té una durabilitat de 10 setmanes, consecutives, amb la possibilitat d'aplaçar les sessions si la dinàmica del centre no permet que un 80% dels destinataris puguin assistir a la sessió programada. En el cas que durant el desenvolupament de la proposta es produeixi algun ingrés al CRAE es considerarà, depenent de l'edat, si l'infant és destinatari del plantejament i es podrà incorporar a les sessions estiguin en el punt que estiguin. Si això passa, s'ampliaran el nombre de sessions. Aquestes, recolliran les dinàmiques de presentació i trencament del gel i, a mode de resum, els

infants faran un recull de les dinàmiques que més els hi han agradat per a, novament, repetir-les amb el nou membre abans de continuar amb l'itinerari establert.

La durada estimada de cada sessió és d'una hora, tot i que aquesta pot variar depenent de la dinàmica i del grau d'intervenció dels infants. En referència a l'espai on es durà a terme, aquest es contempla que sigui variable. Al CRAE Creixent s'emprarà la sala de reunions i també el pati interior. Hi ha sessions que es plantegen a l'aire, i alguns dels espais contemplats són, per exemple, els jardins del Parc dels Xiribecs, la platja dels Eucaliptus o el Jardí del Bou.

Cadascuna de les sessions tindrà la mateixa estructura:

Inici
Introducció. (Es comentarà breument el que es treballarà durant la sessió) Exercicis de respiració i relaxació. (Eliminarem les inquietuds psicològiques a través de la tensió i distensió dels músculs amb diferents exercicis).
Desenvolupament
Expressió corporal, psicomotricitat, joc lliure, ritme, improvisació.
Tancament
Reflexió i avaluació. (Anàlisi de tot el que s'ha treballat i avaluació de la dinàmica).

La proposta compta amb tres fases, cadascuna amb uns objectius diferents:

FASE 1. INTEGRACIÓ
Sessió 1. Presentació del projecte i jocs per a trencar el gel. Sessió 2. Jocs de cohesió de grup. Sessió 3. Exercicis de confiança.
L'objectiu d'aquesta primera fase és que els infants puguin crear un clima òptim per al desenvolupament del projecte i crear un grup unit i cohesionat per afrontar dinàmiques i exercicis conjuntament.

FASE 2. EXPRESSIÓ I REGULACIÓ EMOCIONAL

Sessió 4. Exercicis d'expressió corporal.

Sessió 5. Exercicis d'expressió.

En aquestes primeres dues sessions de la segona fase es pretén que els infants treballin la consciència del cos i de quina manera aquest ens ajuda a expressar-nos.

Sessió 6. Exercicis per a la cooperació i desenvolupament de la creativitat.

Sessió 7. Exercicis de memòria emocional.

Sessió 8. Exercicis d'expressió i assertivitat.

L'objectiu d'aquestes sessions és desenvolupar la creativitat i les habilitats com l'empatia i l'assertivitat a través del treball en grup.

FASE 3. ÈXIT CONJUNT

Sessió 9. Exercicis de treball en equip.

Sessió 10. Exercicis creatius.

En aquestes darreres sessions es vol posar en valor el treball en equip, així com gaudir de l'experiència i fer valdre el respecte cap a les aportacions dels altres.

4.1.3 AVALUACIÓ

Per a avaluar l'efectivitat de la proposta s'ha escollit la tècnica del sociograma. Com s'ha esmentat anteriorment, aquest plantejament s'espera que tingui incidència en el desenvolupament de les habilitats dels cinc infants i, a través d'aquesta eina, obtenir indicadors que permetin visibilitzar-ho.

Un sociograma "és un diagrama que permet explorar gràficament la posició que ocupa cada individu dins del grup, així com totes les interrelacions establertes entre els diversos individus" (Moreno, 1954, citat a Pineda, 2009). Amb això, es podrà aportar informació sobre l'estructura del conjunt i permetrà observar l'evolució de la cohesió,

a més dels indicadors sobre la relació dels infants. A l'Annex 2 hi ha el qüestionari que els infants hauran d'emplenar. Aquests resultats em permetran avaluar de quina manera el desenvolupament de totes aquestes habilitats incideixen dintre el grup i les seves relacions.

L'assoliment dels objectius s'avaluarà, doncs, amb el sociograma tot el que és corresponent a les competències socials, i, d'altra banda, amb la reflexió i avaluació final de cada sessió, a través dels tancaments, es podrà recollir informació sobre el desenvolupament de les competències adquirides pels infants.

4.2 DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA

4.2.1 FASE 1. INTEGRACIÓ

- Sessió 1.

L'objectiu d'aquesta primera sessió és explicar quin és l'objectiu de totes les sessions programades. Cal contar als infants que tots aquests propòsits, treballats a partir de diferents tècniques teatrals, facilitaran l'adquisició d'habilitats que milloraran la relació entre ells i la resta i també es podran sentir bé amb ells mateixos.

Inici

- **Relaxació.** Com que és la primera sessió, caldrà que els infants es familiaritzin amb l'espai. Caminarem lliurement amb música de sons de la natura durant uns tres minuts, posant interès i consciència amb la respiració i els nostres moviments.

Desenvolupament

- **Jocs de presentació i cohesió.**

Jo sóc i faig. Malgrat que ells ja es coneixen, aquesta dinàmica permetrà trencar el gel, sobretot, amb l'expressió corporal. Tothom de peu, en rotllana. El més petit del grup comença fent un pas endavant i dient: Jo sóc (diu el seu nom) i faig (executa un moviment lliure). A continuació, surt el següent i repeteix el que ha dit anteriorment el company, fent també el gest. Ara és el seu torn, torna a presentar-se i a fer un moviment. Aquesta dinàmica es repeteix fins que tothom s'ha presentat.

L'objecte imaginari. Entre tots pensen un objecte que es podrien anar passant entre ells, per exemple una pilota. Es posen en rotllana i es passen l'objecte imaginari fent un soroll i un gest, al mateix temps que diuen el nom del company a qui va dirigit l'objecte en el moment de llençar-lo. Es poden anar modificant les característiques de l'objecte a mesura que avança l'activitat, com per exemple la seva textura o pes.

El cor. S'entregarà a cadascun dels infants una cartolina. Hauran de posar el seu nom i dibuixar un cor. Dintre d'aquest cor hauran d'escriure què és el que més els hi agrada de la setmana, també el que menys, un sentiment que tinguin molt present i un desig. Després, tothom podrà llegir les nostres cartolines i comentar entre ells allò que més els hi hagi cridat l'atenció dels cors dels altres. Poden servir de guia les següents preguntes:

- *Us ha agradat compartir aquesta informació sobre vosaltres?*
- *Us ha sorprès alguna resposta dels vostres companys?*
- *Voleu que en parlem?*
- *Algú ha coincidit amb algú altre?*

Entrevistes. Aquest exercici consisteix en conèixer-se una mica més a fons entre ells. En parelles, hauran d'explicar-se, en privat, quina idea tenen d'ells mateixos, amb un màxim de deu minuts.

Tancament

- **Reflexió.** En aquest darrer tram de la sessió, preguntarem als infants si han entès l'objectiu d'aquesta sessió i com es senten després d'aquesta. Algunes preguntes que poden guiar aquesta secció poden ser:
  - *Us ha agradat compartir informació més personal?*
  - *Com veieu ara als companys?*
  - *Creieu que és positiu conèixer més de vosaltres per a millorar la vostra relació?*

- **Sessió 2.**

L'objectiu d'aquesta segona sessió és treballar la cohesió i el treball en grup.

Inici

- **Relaxació.** En aquesta ocasió repetirem l'exercici de la primera sessió. Caminarem lliurement amb música de sons de la natura durant uns tres minuts, posant interès i consciència amb la respiració i els nostres moviments. En aquesta ocasió s'utilitzarà una música diferent a l'anterior.

Desenvolupament

- **Jocs de cohesió.**

El nus. Tots els infants fan una rotllana i s'agafen de les mans, poc a poc es van enrotllant entre ells fins que el dinamitzador ho digui. A partir d'aquí han d'intentar desfer el "nus" sense soltar-se de les mans. En acabar, podem fer preguntes com:

- *Creieu que els problemes que tenim, són com nusos?*
- *Què hem fet per a desfer el nus durant l'activitat?*
- *Què creieu que podem fer amb els problemes de la vida real?*

Triem un nom. Entre tots hauran d'escollir un nom per al grup de teatre i un crit de guerra. Caldrà explicar al dinamitzador de quina manera s'ha escollit i com ha estat el procés.

Fem un collage! En aquesta activitat es facilitarà als infants diferents revistes i diaris, material per a retallar i enganxar i una cartolina. Hauran de crear un collage que representi: Qui són, com es senten en grup i on volen arribar.

Tancament

- **Reflexió.** Per a finalitzar aquesta sessió, parlarem amb els infants i preguntarem:
- *Quina importància té per a vosaltres el grup?*
- *Us sentiu membres d'aquest grup?*
- *Com us sentiu formant part d'aquest grup?*
- *Fora del CRAE, perteneixeu a algun grup?*

- **Sessió 3.**

L'objectiu d'aquesta tercera sessió és fer un treball de confiança i desenvolupar la consciència de grup.

Inici

- **Relaxació.** Aquí proposarem ballar una cançó molt animada escollida pel dinamitzador. Es posarà la música forta i tots ballarem expressant corporalment allò que ens suggereixi. A les properes cinc sessions es repetirà el mateix exercici i cadascun dels infants podrà escollir la cançó que vulgui per a l'exercici.

Desenvolupament

- **Jocs de confiança.**

Volat. Un voluntari es posarà al terra cap amunt i amb els braços apegats al cos. La resta de companys es posaran al seu voltant i l'aixequen un moment, fins on puguin. Poden fer-ho tots. Quan han acabat, és interessant parlar-ne de l'experiència. Poden ajudar les següents preguntes:

- *Quina sensació has tingut quan t'han deixat un altre cop al terra?*
- *T'has sentit segur?*
- *Quins sentiments has tingut?*

Caure enrere. Per parelles, un infant executarà el rol de subjectar i l'altre el de deixar-se caure. Amb silenci absolut, un d'ells es deixarà caure cap enrere i l'altre haurà de subjectar-lo. El dinamitzador ha d'estar atent en tot moment i permetre aquesta activitat sempre que la subjecció entre infants sigui segura i, col·laborar si escau. En acabar, parlar-ne de la confiança pot ajudar a entendre l'objectiu d'aquest joc.

T'atrapo les mans. Aquesta activitat consisteix en caminar en un espai on no hi hagi objectes. Tots aniran amb els ulls tancats caminant en silenci i, quan algú es trobi amb algú, s'agafaran de la mà i caminaran junts. Si algú va acompanyat i és "atrapat" per un altre, aquest deixa l'anterior parella i segueix caminant amb el nou. El dinamitzador observa en tot moment que no hi hagi incidents entre els infants.

En acabar el joc, parlarem de com s'han sentit quan caminaven sols, amb algú, quan el perdia, etc.

Tancament

- **Reflexió.** Per a finalitzar aquesta sessió, parlarem amb els infants i preguntarem:
- *Quin paper creieu que té la confiança en un grup?*
- *Us heu sentit segurs dependent dels vostres companys?*
- *I responsables d'ells?*

4.2.2 FASE 2. EXPRESSIÓ I REGULACIÓ EMOCIONAL

- Sessió 4.

L'objectiu d'aquesta sessió és introduir als infants en el coneixement de les possibilitats expressives del seu cos a partir de la creació de diferents situacions on es puguin experimentar i sentir aquestes possibilitats.

Inici

- **Relaxació.** Aquí proposarem ballar la cançó escollida pel primer infant. Es posarà la música forta i tots ballarem expressant corporalment allò que ens suggereixi.

Desenvolupament

- **Jocs d'expressió corporal.**

Caminar. Primerament es donaran les indicacions. Els infants hauran de caminar lliurement per l'espai i quan el dinamitzador faci una palmada, els infants han de canviar la direcció. En canvi, si són dos les palmades, es continua caminant en la mateixa direcció però ha d'haver-hi un canvi de sentiment, com ara estar trist, enfadat, content, eufòric... A mesura que avança el joc, es poden aplicar altres variants com per exemple, saludar-se entre ells, caminar enrere, variar la velocitat, entre altres.

Caminar com. El grup camina per l'espai i el dinamitzador donarà les següents indicacions:

- Heu de caminar com una persona gran.
- Com un nen.
- Com un soldat.
- Com un robot.
- Com si fes molt de vent.
- Com si tinguéssiu molta presa.

Es poden emprar multitud d'opcions en aquest joc. En acabar, es pot parlar amb els infants de diferents aspectes d'aquesta i l'anterior activitat. Algunes preguntes que es poden fer són:

- *Com us sentiu en aquestes situacions?*
- *El gest us fa sentir alguna emoció en concret?*
- *Coincidiu en aquestes emocions?*
- *Penseu que el cos pot expressar el que pensem?*

El mirall. Els infants es posen en parelles un davant l'altre. Un dels membres de la parella s'inventa moviments i la seva parella ha d'imitar-lo. Quan es creu convenient, es canvien els rols. Podem preguntar al final del joc, per exemple, si s'han sentit més còmodes imitant o inventant els moviments.

Tancament

- **Reflexió.** Per a finalitzar aquesta sessió, parlarem amb els infants i preguntarem:
  - *Creieu que, durant el primer exercici de la sessió, el ball ens allibera?*
  - *Què creieu que aporta el moviment corporal a la nostra manera d'expressar alguna cosa?*

Sessió 5.

L'objectiu d'aquesta sessió és la de millorar les habilitats per a poder expressar els nostres sentiments i pensaments cap als altres.

Inici

- **Relaxació.** Aquí proposarem ballar la cançó escollida pel segon infant. Es posarà la música forta i tots ballarem expressant corporalment allò que ens suggereixi.

Desenvolupament

- **Jocs d'expressió de sentiments.**

T'escric. Cada infant s'enganxarà un full a l'esquena i hauran d'anar per l'espai escrivint a les esquenes de la resta coses positives i bones sobre aquella persona. En acabar, cada infant disposarà d'un full ple de pensaments positius que, els seus companys, pensen d'ell. En acabar, poden compartir amb el grup tot allò que s'ha escrit sobre ells.

El somriure. Cada infant dibuixa sobre un paper un o més somriures de forma lliure. Després, hauran de pensar a qui els ve de gust regalar aquests somriures o a qui creuen que li és necessari o pot necessitar-lo.

Tancament

- **Reflexió.** Per a finalitzar aquesta sessió, parlarem amb els infants i preguntarem:
  - *Creieu que és important expressar els nostres sentiments?*
  - *Com us heu sentit enviant i rebent somriures?*
  - *Us ha costat escollir el company o companya a qui heu regalat el somriure?*

- **Sessió 6.**

L'objectiu és desenvolupar la creativitat i la cooperació del grup.

Inici

- **Relaxació.** Aquí proposarem ballar la cançó escollida pel tercer infant. Es posarà la música forta i tots ballarem expressant corporalment allò que ens suggereixi.

Desenvolupament

- **Jocs per a la cooperació i desenvolupament de la creativitat.**

El conte inventat. Asseguts al terra, els infants inventaran un conte. El dinamitzador explicarà que aquesta història s'utilitzarà per al proper joc. Cada infant haurà d'inventar-se una frase que tingui relació amb la que ha inventat abans el seu company. El dinamitzador s'encarregarà d'escriure en un paper tot el que es vagi

dient amb la finalitat de no intervenir en el procés creatiu. Quan el grup decideixi acabar amb el conte, es llegirà conjuntament.

Improvisem. S'assignaran les diferents parts del conte als infants i aquests hauran d'improvisar-lo. Abans, però, tindran temps per a preparar la seva improvisació. Un cop ho tenen, s'executa la posada en escena del conte inventat.

Tancament

- **Reflexió.** Per a finalitzar aquesta sessió, parlarem amb els infants i preguntarem:
- *Qui pot explicar que vol dir improvisar?*
- *Com us heu sentit improvisant davant dels companys?*
- *Us ha resultat complicat improvisar en grup?*

- **Sessió 7.**

L'objectiu d'aquesta sessió és treballar l'empatia amb la finalitat de millorar les seves relacions.

Inici

- **Relaxació.** Aquí proposarem ballar la cançó escollida pel quart infant. Es posarà la música forta i tots ballarem expressant corporalment allò que ens suggereixi.

Desenvolupament

- **Jocs de memòria emocional.**

Lectura sobre empatia. L'enuig de Roqui. Faula sobre l'empatia i l'enuig (O'Donnell, M.), a l'Annex 3. El dinamitzador llegeix el conte als infants i després es formulen les següents preguntes:

- *Perquè s'enfada la tortuga Roqui?*
- *A qui li va contar això Roqui?*
- *Qui els va ajudar a resoldre el problema?*
- *Què va passar? Perquè Púa havia punxat a Roqui?*
- *Com es va solucionar el problema?*

- *Quin final alternatiu escolliríeu? Què hauria passat si Galileu no hagués intentat solucionar el conflicte? I si Roqui no hagués perdonat a Púa i seguís enfadada?*

Improvisació. Un cop els infants troben una resposta a les darreres preguntes de l'exercici anterior, tots junts hauran de fer una improvisació d'aquest final. Abans, però, caldrà que es faci un repartiment de personatges amb l'ajuda del dinamitzador.

Tancament

- **Reflexió.** Per a finalitzar aquesta sessió, parlarem amb els infants i preguntarem:
  - *Com us heu sentit a l'escoltar el conte?*
  - *De què us ha servit la improvisació?*
  - *Què és l'empatia?*
  - *Què hem après avui?*

- **Sessió 8.**

L'objectiu d'aquesta sessió es basa amb l'adquisició d'expressivitat a través de la cara i del cos, així com seguir amb el treball creatiu i d'habilitats grupals per a treballar l'assertivitat.

Inici

- **Relaxació.** Aquí proposarem ballar la cançó escollida pel darrer infant. Es posarà la música forta i tots ballarem expressant corporalment allò que ens suggereixi.

Desenvolupament

- **Jocs d'expressió i assertivitat.**

Ho expresso amb la cara. Tots els infants es posen drets i comencen una sèrie d'exercicis per alliberar tensió al rostre. Ara, el dinamitzador nomenarà diferents paraules i els infants hauran d'expressar-ho amb la cara i, en general, tot el cos. Aquestes paraules poden ser, per exemple, alegria, odi, por, dubte, tristesa, rebuig,

entre moltes altres. Es pot ampliar l'activitat fent que cada infant surti i expressi una emoció per a que la resta ho endevini.

Assertivitat, juguem! Cal que el dinamitzador faci una petita introducció al concepte d'assertivitat, intentar fer una pluja d'idees amb exemples relacionats. A continuació, s'entregarà als infants un paper amb una frase que haurà de llegir emprant una entonació adequada al que es diu i també adquirint una expressió corporal adient. Hi ha frases assertives, passives i agressives. Aquestes frases són:

- *Assertives:*

M'agrada jugar amb tu perquè no m'obligues a fer res.

Puc parlar amb tu del que penso i ser sincer.

Encara que tots estiguin d'acord amb una idea, tinc dret a dir que jo no estic d'acord.

- *Passives:*

Jugaré al que tu em diguis.

Et donaré el que tu em demanis.

Jugaré si tu vols.

- *Agressives:*

Ets molt lent! Em poses molt nerviós!

Ets un sapastre, sempre que jugues tu perdem!

Ets un cagat, no t'atreveixes a fer res!

Improvisació. Ara que els infants ja coneixen els diferents papers, en grups alternats de tres, improvisaran diferents situacions que succeeixen al pati de l'escola i cadascun d'ells tindrà un paper (assertiu, agressiu i passiu). El dinamitzador pot fer aportacions per ajudar als infants a trobar una situació. N'és un exemple, escollir a què volen jugar.

Tancament

- **Reflexió.** Per a finalitzar aquesta sessió, parlarem amb els infants i preguntarem:
- *Com us heu sentit amb els diferents papers?*
- *Quin paper creieu que té més potencia?*
- *En quin lloc us heu sentit més segurs? I més còmodes?*

- *Què és l'assertivitat?*
- *Us identifiqueu amb algun dels papers? Us identifiqueu sempre amb el mateix o depèn de la situació o de les persones amb qui estem en un moment concret?*

4.2.3 FASE 3. ÈXIT CONJUNT.

- Sessió 9.

L'objectiu d'aquesta penúltima sessió és el desenvolupament d'habilitats expressives, de creació i de valorar el fet de passar-s'ho bé treballant en grup.

Inici

- **Relaxació.** En aquesta sessió els infants es posaran en parelles i es faran un massatge entre ells. El massatge pot ser per tot el cos i, el dinamitzador anirà donant indicacions concretes de les zones a explorar i tocar (cap, espatlles, braços, cames...). De fons hi haurà música relaxant.

Desenvolupament

- **Jocs d'expressió, de treball en equip i creatius.**

Escolta i expressa. Els infants es mouen lliurement per l'espai i han de seguir les següents directrius per part del dinamitzador:

- Una palmada. Mirar als altres dissimuladament.
- Dos palmades. Mirar a la resta amb menyspreu.
- Tres palmades. Mirar amb ira als demés.

Aquest joc es pot alterar incloent noves formes d'expressió que poden expressar els infants o el mateix dinamitzador.

Posem ordre. Els infants es posaran, si es pot, a sobre d'un banc i hauran d'ordenar-se (sense baixar del banc) segons el criteri que posi el dinamitzador, per exemple, edat, alçada, etc. Si no hi ha la possibilitat de fer-ho amb un banc, es poden utilitzar cintes per delimitar l'espai. Els infants no poden comunicar-se verbalment durant la realització de l'activitat.

Improvisació. Es planteja una improvisació per a tots els infants. La situació que es planteja succeeix al CRAE. Un dels nens es tanca a l'habitació i no vol sortir a fer l'activitat proposada pels educadors (els mateixos infants poden escollir-la). Un per un, han d'anar trucant a la porta de la seva habitació i intentar convèncer-lo per a que vagi a la sortida de forma insistent. El dinamitzador donarà la indicació de respondre sempre que no al que interpreti al personatge que no vol sortir.

Tancament

- **Reflexió.** Per a finalitzar aquesta sessió, parlarem amb els infants i preguntarem:
- *A la segona dinàmica, us ha costat treballar tant a prop uns dels altres?*
- *Heu notat el suport del grup?*
- *Durant la improvisació, com us heu sentit quan sempre us responien que no?*
- *Com definiríeu la creativitat?*
- *Creieu que des de la primera sessió, heu millorat la vostra imaginació i creativitat?*
- *Heu gaudit treballant amb el grup?*
- *Creieu que esteu més units que abans? En què ho noteu al vostre dia a dia?*

- **Sessió 10.**

Aquesta darrera sessió té el propòsit de posar en pràctica les habilitats creatives i comunicatives dels infants i posar en valor les diferents aportacions dels membres del grup.

Inici

- **Relaxació.** Avui, sonarà una música relaxant i els infants caminaran per l'espai de forma lliure. Reflexionaran sobre com ha anat el dia, pensaran en allò que els ha aportat felicitat i amb allò que els ha angoixat. Cal desconnectar i centrar-se amb l'equip, amb l'objectiu principal d'aquesta última sessió i posant el millor de cadascú per a gaudir-la.

Desenvolupament

- **Jocs de creació i improvisació.**

Creem un personatge. El grup es mou per l'espai i pren consciència de l'espai. El dinamitzador va donant indicacions per a que cadascun dels infants pugui crear un personatge. Pregunta:

- *Com camina aquest personatge? Té alguna característica especial? Com és la seva veu? Com es sent?*

A partir d'aquí i un cop tothom afirma que ja el té pensat, un per un caminarà per la sala i la resta faran d'observadors. Després, entre tots, intentaran esbrinar com és aquest personatge, si es pot identificar per la forma de caminar, per les seves expressions, etc.

Improvisació. En aquest darrer exercici, es proposa fer diferents improvisacions entre els diversos personatges que els infants hauran creat. Es tracta de que aquestes improvisacions siguin més o menys pautades amb la finalitat d'anar posant situacions que comprometin i facin que les expressions varien. Un exemple podria ser:

- Inici. Els personatges van cap a casa després d'un dia dur a la feina o a l'escola.
- Meitat. Quan arriben es troben amb una festa sorpresa per a un d'ells.
- Fi. S'acomiaden després de la festa.

Quan es proposa aquest desenvolupament, els infants tenen un cert temps per a decidir com s'organitzen o què volen fer. No cal que tots participin a totes les improvisacions, de fet, observar també és una part important d'aquest exercici.

Tancament

- **Reflexió.** Per a finalitzar aquesta sessió, i també la proposta, parlarem amb els infants i preguntarem:
- *Quines sensacions heu tingut quan heu treballat en grup?*
- *Amb quines dificultats us heu trobat? Com les heu solucionat?*
- *La manera amb la que us comuniqueu i enteneu ha millorat?*
- *Què heu après a les sessions?*
- *Creieu que us ha servit per millorar la relació entre vosaltres al CRAE?*
- *I amb la resta fora del CRAE?*

5. CONCLUSIÓ

Un cop feta la proposta i, el treball en general, és moment de pensar i treure conclusions sobre aquest i la seva elaboració. L'objectiu general plantejat a l'inici del treball era: Elaborar una proposta basada en el teatre que permeti treballar habilitats socials en els infants del CRAE Creixent.

Com que aquest objectiu és bastant ampli, per a valorar-lo cal tenir presents alguns dels objectius específics plantejats. D'aquesta manera:

- La recerca realitzada ha permès tenir clar el context i ampliar la informació sobre el col·lectiu diana de la proposta d'intervenció educativa proposada.
- S'ha pogut justificar l'accés d'aquesta proposta al CRAE Creixent, tenint en compte els seus recursos i els perfils dels infants residents.
- A partir de la informació cercada sobre el teatre utilitzat com una eina educativa, es valida que aquesta opció té cabuda en l'àmbit escollit, i que aquest esdevé idoni per a treballar el desenvolupament de competències emocionals i d'habilitats socials si es fa, com en aquest cas, a través del joc.

Per tant, considero que s'ha assolit l'objectiu general i això queda plasmat en la proposta presentada. Després de l'anàlisi de mancances i dificultats que s'ha efectuat mentre els infants es relacionaven entre ells, es valora que la seva posada en funcionament podria promoure el desenvolupament d'habilitats socials a través de l'experimentació, el respecte, la creativitat i la participació activa dels infants.

El teatre penso que hauria d'estar present en les seves vides, ja que ens dóna la possibilitat d'aprendre de la mateixa manera en què realment s'aprèn en aquesta vida, endinsant-nos en contextos reals i significatius per als individus, allunyat de processos d'aprenentatge quotidians.

A partir d'ara cal fer un esforç per a fer que el teatre entri dintre als recursos residencials de protecció a la infància i poder aportar als recursos i també a la nostra professió una educació motivadora, significativa i íntegra.

6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Boal, A. [Augusto]. (2001). Jocs per a actors i no actors. Edició ampliada i revisada. Barcelona: Alba Editorial.
- CRAE Creixent. (2018). *Projecte Educatiu de Centre (PEC)*.
- Felshin, N. [Nina]. (s.a.). *¿Pero esto es arte? El espíritu del arte como activismo*. Recuperat a: [Pero Esto Es Arte El Espíritu Del Arte Como Activismo A \[PDF|TXT\]](#)
- Generalitat de Catalunya. (2022). *Departament de Drets Socials*. [Departament de Drets Socials](#)
- Íñiguez, L. [Lupicino]. (2015). *Moviments socials: conflicte, acció col·lectiva i canvi social*. Acció Col·lectiva i Educació Social. Mòdul 2. FUOC: Barcelona.
- Llei 14/2010. del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència. Recuperada de: [Document del PJUR. Portal Jurídic de Catalunya](#)
- López, C. [Carme]. (2022). *Protecció a la infància: Un estudi sobre l'acolliment*. [Tesi doctoral]. Geografia i història, Universitat de Barcelona. <http://hdl.handle.net/2445/35212>
- Mayoral, J. [Joan]. (2015). *El sistema de protecció a la infància i l'adolescència de Catalunya*. Revista de Treball Social, 204. Recuperat a: <https://www.revistarts.com/article/el-sistema-de-proteccio-la-infancia-i-ladollescencia-de-catalunya-0>
- Mantovani, A [Alfredo]. (1996). *El teatre: un joc més*. Sevilla: Proexdra.
- Núñez, L. y Navarro, R. (2007). *Dramatización y educación: aspectos teóricos*. Teoría de la educación. Recuperat a: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2354204>
- Pineda, Isaura, Renero, Leslie, Silva, Yamel, Casas, Emma, Bautista, Eliseo, & Bezanilla, José Manuel. (2009). Utilidad del sociograma como herramienta

para el análisis de las interacciones grupales. *Psicología para América Latina*,
(16). Recuperat a:

http://pepsic.bvsalud.org/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1870350X200900100009&lng=pt&tlng=es

7. ANNEXOS

- ANNEX 1

DIARI DE CAMP

Inicio l'observació quan inicio el meu torn de treball (de 7h a 15h).

14/03/2022

Avui és dilluns i als infants els hi costa seguir la dinàmica amb normalitat. Es desperten i fan les tasques (fer-se el llit i canviar-se abans d'esmorzar) amb el meu acompanyament. "A" no vol llevar-se del llit, mentre els altres reclamen la meva atenció perquè els doni l'esmorzar. Tots s'enfaden amb "A" perquè cada dia fa el mateix i per culpa seva no poden esmorzar quan volen, ja que estic amb ell intentant-lo aixecar. Avui, com és el primer dia després del cap de setmana, anem una mica justos de temps i quan ho tenim tot llest, marxem a les diferents escoles. Durant el trajecte, tenen dificultats per a posar-se d'acord amb les cançons que volen escoltar a la furgoneta i finalment s'opta per connectar la ràdio. "L" insisteix recordant-me que dijous fa una bicicletada a l'escola i ho fa amb un to xulesc per a expressar-ho davant la resta. Al migdia es posen a jugar a cromos, em poso amb ells i m'expliquen les diferents maneres de jugar amb ells i fer intercanvis. El cap de setmana anterior van comprar-se'n de nous i com saben que m'agrada el futbol, gaudeixen ensenyant-me'ls. Apareix algun petit conflicte entre ells, sobretot per a aconseguir la meva atenció.

15/03/2022

Els infants es desperten i comencen el dia fent les tasques. "A" s'amaga entre els llençols i verbalitza que no vol anar a classe. Avui li dic que si no es desperta aviat, no l'ajudaré amb les tasques. A continuació es lleva i recupera el ritme dels altres. Ens posem tots a esmorzar mentre parlem de què faran avui a l'escola. "L" vol tota l'atenció per a tornar a explicar que el dijous fa una bicicletada i "D" li recrimina que ho diu a totes hores i a tots els educadors. "R" avui esmorza ràpidament i es neteja les dents amb pressa perquè vol ser el primer a veure la televisió i agafar el comandament. Alguns ja avisen que triaran la sèrie o dibuixos "per majoria" i "R" es

nega. Quan tots ja tenen les tasques fetes, es posen al sofà i estan d'acord amb l'elecció que ha fet "R". Arriba l'hora de marxar a l'escola i ho fan tot correctament. Avui acordem que també escoltarem la ràdio pel trajecte i alguns es queixen que per culpa de "L" ja no poden triar la música, que sempre demana cançons que no es poden escoltar perquè contenen lletres inadequades.

Al migdia faig els transports escolars i quasi no estic amb ells perquè els dimarts hi ha diferents sessions de teràpia. Porto a "R" i "B" als respectius equipaments i els recullo per a retornar-los al CRAE.

16/03/2022

Avui arribo i la majoria d'ells ja estan llevats. "R" i "D" miren la televisió i tenen totes les tasques per a fer. Els hi demano que es posin a fer-ho i els hi costa, s'enfaden amb mi per donar-los aquestes indicacions. Apareix "A" i "L" i es riuen del fet que els hi he cridat l'atenció. S'inicia un intercanvi de paraules inconnexes entre els dos grups a causa d'aquest darrer fet. Durant l'esmorzar expliquen que ahir a la tarda ja van discutir i que ja no són amics. De fet, quan els companys, o jo mateix, ens dirigim a "R", aquest es tapa les orelles i no vol escoltar a ningú. Aquesta situació ve donada perquè li he retirat una part de la paga quan ha tirat els comandaments a terra amb certa ràbia. El comportament de "R" causa rialles entre els companys i també cal cridar-los l'atenció. L'ambient està una mica tens i s'inicien novament les presses per ser els primers en veure la televisió. Finalment, jo mateix escullo la sèrie que miraran i ho accepten. "B", que avui ha estat una mica més apartada del grup, conta que està remoguda perquè ahir el seu pare no va assistir a la visita supervisada. "B" no té massa ganes de discutir amb els companys, ni tampoc de comunicar-se amb ells, de fet, expressa que el comportament que estan tenint la incomoda. Els deixo a l'escola i, en arribar, indago amb el que va succeir amb aquesta visita. El resultat és que ja fa més d'un mes que el progenitor no compleix amb el règim de visites.

Quan retornen de l'escola, "B" segueix amb els ànims baixos. La resta de companys, que coneixen els motius pels quals "B" està així, ignoren com se sent i li exigeixen que faci coses, com per exemple jugar a cromos, quan ella ha expressat que no en té ganes. "R" i "B" s'enfaden amb ella pel comportament passiu que ha adoptat, inclús arriben a riure's d'ella.

17/03/2022

Avui "L" va de bicicletada. Està desperta i preparada per a marxar. La resta, en veure'm, m'explica que "L" els ha despertat a tots i que s'ha rigut del fet que ells van a classe i ella s'ho passarà molt bé. Fan les tasques molests i formen un grup que es posa en contra de "L" a conseqüència del que aquesta ha fet. La dinàmica transcorre amb tensió perquè entre ells hi ha mirades desafiantes i alguna amenaça lleu. Davant això, "L" se separa del grup i es manté ocupada mentre la resta segueix amb la dinàmica de cada dia. Quan ja han esmorzat i tenen les tasques fetes, es posen a veure la televisió i "D" fa un suggeriment als companys d'una sèrie nova que va veure anunciada a Netflix ahir la tarda. Sense conèixer res més que el nom, li neguen la proposta i "D" insisteix a dir que els hi agradarà. Les respostes que l'infant rep són de negació continuada. Intervinc i demano a "D" que em faci cinc cèntims d'aquesta sèrie. Explica que és d'un institut on els alumnes fan karate. La resta es mostra interessada i li preguntes el nom per a buscar-la. "D" es nega a dir-lo perquè abans han passat d'ell i no l'han volgut escoltar. Finalment, i per les ganes que tenia de veure-la, diu el nom de la sèrie i es posen a mirar-la. No hi ha cap mostra de penediment per part de "B", "R" o "A".

Quan deixo a "L" a l'escola, avui la primera, "B" es queixa que farà tard a classe per culpa seva. Se li explica que hem marxat abans i que he previst aquest canvi de ruta puntual. Al migdia continuen mirant la sèrie, la dinàmica transcorre amb normalitat.

18/03/2022

Els divendres es desperten amb més ganes que mai. Tenen per a esmorzar un entrepà de xocolata i es fan les tasques perfectament. Busquen l'aprovació meva i al mateix temps se'ls demana que es relaxin perquè estan una mica sobreexcitats. Avui no hi ha cap conflicte, l'esmorzar es desenvolupa amb normalitat. Destacaria que "A" em fa una demanda i mostra dificultats en la parla per a expressar-ho, situació que causa alguna burla entre els seus iguals i, que al mateix temps, necessita la meva interpretació per a dotar de sentit aquesta demanda. Continuen amb el visionament de la sèrie que van iniciar ahir, estan tranquils, en algun moment es molesten amb els peus però res important. Quan això passa, es dirigeixen directament a mi perquè sigui jo qui resolgui els petits conflictes que apareixen. Es fan els transports escolars i avui proposo escoltar algunes de les cançons que apareixen a la sèrie. "D" expressa que tot aquest fenomen ha estat gràcies a ell i alguns li recriminen que no ho va descobrir

ell, que ells ja ho sabien, menyspreant-lo i sense voler acceptar que la proposta del seu company va ser molt bona i encertada. Al migdia es queden a dinar al menjador i ja no els torno a veure fins a la setmana vinent.

- ANNEX 2

FULL DE RESPOSTES DEL SOCIOGRAMA

Infant: _____ **Edat:** _____

1. Amb qui t'agradaria fer una dinàmica d'improvisació?

1. _____
2. _____

Perquè?

- a. Perquè és més creatiu.
- b. Perquè és més divertit.
- c. Perquè em pot ajudar.

2. Amb qui prefereixes fer dinàmiques que suposin compartir sentiments més personals?

1. _____
2. _____

Perquè?

- a. Perquè li tinc confiança.
- b. Perquè és amic o amiga meva.
- c. Perquè no se'n riurà del que li pugui explicar.

3. A quin company triaries per a fer una dinàmica d'expressió corporal?

1. _____
2. _____

Perquè?

- a. Perquè és més àgil.
- b. Perquè és com jo.
- c. Perquè és amic o amiga meva.

- **ANNEX 3**

“L'ENUIG DE ROQUI. FAULA SOBRE L'EMPATIA I L'ENUIG”

Feia un sol enlluernador i tots els animals van aprofitar per sortir al parc a jugar. Tots volien muntar al gronxador, així que ràpidament es va formar un llarga cua en aquesta atracció. L'eriçó Púa, per evitar caure, es va recolzar sobre la tortuga Roqui i, sense voler, el va punxar amb les espines.

Però això no ho va ser tot. Sense cap mala intenció, l'eriçó es va posar davant de Roqui a la cua i, és clar, això no va agradar res a la nostra estimada amiga la tortuga, que cada cop estava més i més i més enfadada. La tortuga ja no podia més i va decidir explicar-ho a tots els animals que hi eren:

- Sabeu què m'ha passat? Sabeu què m'ha fet l'eriçó Púa? M'ha clavat una de les seves espines per avançar-me a la cua! Quina cara més dura! - va comentar Roqui. Sorpresos pel que estaven escoltant, l'esquirol Cascavell i el ratolí Bola, van comentar disgustats:

- Que dolent! I quin abús!

Mentre que el ruc Galileu, que es caracteritzava per ser un animal molt prudent, va afegir:

- Potser ha estat sense voler!

Però Roqui, que seguia molt enfadada, ho va negar i va dir:

- No penso tornar a parlar amb ell mai més a la meva vida!

Per solucionar aquesta situació, el ruc Galileu va decidir reunir tots els animals del parc i li va preguntar a Púa:

- Explica'ns, has punxat Roqui per intentar avançar-te a la cua del gronxador?

L'eriçó, desconcertat i sorprès pel que estava escoltant, va contestar:

- Què va! No ho he fet a posta. M'he ensopegat i, sense voler, li he fet mal, però no era la meva intenció.

En sentir el seu amic, la tortuga Roqui va entendre què havia passat realment i va tornar a ser la seva amiga.